

”ATT HJÄLPA ELLER STJÄLPA”

EN KVALITATIV FENOMENOLOGISK STUDIE AV KLASSRUMSMILJÖN FÖR BARN MED ADHD

”To facilitate or obstruct?”

A qualitative phenomenographical study of the classroom environment for children with the diagnose ADHD.

Författare: Emma Hedberg ©

Examensarbete: Lärarprogrammet, 15 hp
Högskolan på Gotland Vårterminen 2010

Handledare: Ingrid Hallberg

Examinator: Agneta Bronäs

Sammanfattning

Denna uppsats syftar till att belysa hur lärandemiljön påverkar barn i behov av särskilt stöd, i lärandeprocessen. I min frågeställning behandlar jag frågan; stödjer eller motverkar klassrumsmiljön barn med ADHD?

I teoriavsnittet använder jag mig av det sociokulturella perspektivet på lärande som utgångspunkt, därför att jag ser en relevans i litteraturen jag använt mig av och de svar informanterna gav vid de genomförda intervjuerna. Det sociokulturella perspektivet anser jag dessutom ligga rätt i tiden eftersom det på många sätt har präglat delar av min utbildningstid.

I metodavsnittet har jag använt mig av kvalitativa intervjuer i en fenomenologisk studie, vilket innebär att det inhämtade materialet grundar sig i intervjupersonernas egna tolkningar och erfarenheter av det rådande ämnet.

I resultatavsnittet har jag gjort en analys av det insamlade intervjumaterialet. I analysen har jag använt mig av litteratur som ett analysverktyg, för att se likheter och olikheter mellan det insamlade materialet och litteraturen.

De slutsatser jag kommit fram till är att det sker förändringar i skolan idag både till det bättre och sämre för barn med ADHD. Att pedagogens förhållningssätt vad det gäller förändringar också är det avgörande, är en annan viktig slutsats. Den främsta slutsatsen man kan dra är ändå att de bristande resurser informanterna upplever kan motverka eleverna, trots allt har sin grund i skolans ekonomi.

Nyckelord

ADHD, Klassrumsmiljö, Kvalitativ studie, Fenomenologi.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Nyckelord.....	2
1. Inledning	3
1.1 Bakgrund.....	3
1.2 Syfte.....	4
1.3 Frågeställning.....	4
1.4 Avgränsningar	5
2.1 Det sociokulturella perspektivet.....	6
2.2 Vad styrdokumentet säger	7
2.3 Litteraturgenomgång och tidigare forskning	8
ADHD- Historik	9
ADHD- Definitioner.....	10
Definition av klassrumsmiljön	12
Några forskare och författares syn på barn med ADHD och klassrumsmiljö	13
Hellström	13
Kadesjö.....	14
Iglum- Rønhovde.....	16
3. Metod	17
3.1 Fenomenologisk studie.....	17
3.2 Intervjuer i en fenomenologisk studie	18
3.3 Arbetsätt – teori för genomförande av intervjuer.....	18
3.4 Tillvägagångssätt	20
3.5 Validitet & Reliabilitet	21
3.6 Etiska överväganden	22
4. Resultat	24
4.1 Informantporträtt	24
4.2 Analys av intervjurens resultat	25
5. Sammanfattande Diskussion	29
Teori.....	29
Metod & Resultat	30
Avslutningsvis.....	31

6. Referenslista	33
7. Bilagor	35
<i>Intervjuguide</i>	35
<i>Intervjuresultatet</i>	38

1. Inledning

1.1 Bakgrund

Om fem procent av alla barn har diagnosen ADHD (Hellström 2008) känner de allra flesta av oss någon som har den diagnosen. Det kan vara en klasskamrat, en mamma eller pappa, ett syskon eller en nära vän. Denna uppsats kommer att handla om just de barnen som av så många uppfattas som impulsiva, explosiva och i många fall också våldsamma. Det kommer att handla om huruvida de fem procenten barn får stöd eller blir motverkade, genom utformningen av den klassrumsmiljön barnen befinner sig i. Eftersom din klasskamrat, mamma eller pappa, ditt syskon eller din bästa vän kan ha just den diagnosen är detta en uppsats vars ämne på många sätt berör alla.

”Sanningen om barnen skapas i de pedagogiska rummen”

(Nordin- Hultman 2006:178)

Detta skriver Nordin- Hultman (2006) i sin bok *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande*. I sin bok gör Nordin- Hultman ett slags uppror mot det hon menar är dåtidens synsätt, det hon kallar modernitetens kunskapssyn. Fokus ligger på att lägga felet hos barnen, istället för att tänka på de pedagogiska miljöernas utformning, miljöerna som finns omkring barnen.

Efter att ha läst Nordin- Hultmans bok började jag som blivande lärare se mig omkring, reflektera över barns lärandemiljöer. Vad är det egentligen rummen i skolor och förskolor signalerar, varför gör barn som de gör i de olika rummen?

Samtidigt som mitt intresse för lärandemiljöer växte sig allt starkare, hamnade fokus allt oftare hos barn med svårigheter, framförallt hos barn med ADHD. Hur ser lärandemiljön ut för de barnen, hur påverkas de av sin klassrumsmiljö?

Med tanke på att ungefär fem procent av alla barn har diagnosen ADHD (Hellström 2008) så är det precis som titeln på Gillbergs bok, ett barn i varje klass (Gillberg 1996).

Alltså är ADHD något som alla lärare och blivande lärare bör ha kunskap om för att kunna bemöta det barn som Gillberg menar finns i varje klass.

Med denna uppsats hoppas jag finna någon form av svar, jag hoppas också kunna ge alla läsare en större förståelse för vad ADHD är och hur man genom klassrumsmiljön faktiskt kan välja om man vill stödja eller motarbeta dessa barn.

1.2 Syfte

Syftet med denna uppsats är att belysa att lärandemiljön kan påverka barn i behov av särskilt stöd.

1.3 Frågeställning

På vilket sätt stödjer eller motverkar klassrumsmiljön barn med ADHD?

1.4 Avgränsningar

Jag har valt att inte gå in på *diagnostiseringen* av barn med ADHD, då jag anser att det ligger inom en annan profession. Det är också av den anledningen som fokus är på barn mellan 6 och 9 år i denna uppsats; eftersom de barnen ofta är färdigutredda och redan har en fastställd diagnos. Observation som metod har valts bort, av ett flertal anledningar. Det ena är att jag inte vill lämna ut något specifikt barn med ADHD. Det andra rör validiteten i det observerade, då det i fall av denna typ är mycket svårt att inte bli en del av det som observeras vilket resulterar i oanvändbara data (Stensmo 2002) . Eftersom jag i uppsatsen vill ta reda på hur andra människor, med tidigare erfarenheter av ADHD tolkar det, kändes den kvalitativa intervjun bättre lämpad som metod. Den tredje och slutliga anledningen är tidsaspekten då det insamlade materialet för en observationsstudie troligen skulle resultera i en mängd insamlad data.

Förgäves har jag försökt att hitta en enad definition av vad klassrumsmiljön är och vad den innefattar, detta tycks ha sin grund i att någon sådan inte finns.

I de allra flesta fall blir detta då en tolkningsfråga. För att ändå ha möjligheten att förklara för mina informanter vad jag anser ingår i klassrumsmiljön valde jag att göra en egen definition. I min definition av klassrumsmiljön ingår följande: Placeringen av bänkar eller bord det vill säga möbleringen i klassrummet, närheten till böcker och annat material främst var och hur det materialet är placerat, vad som finns på väggarna i klassrummet, i vilken utsträckning tavlan används som hjälpmedel, ljudnivån och ljuset i klassrummet, färgvalet på väggarna och den övriga inredningen såsom soffor, kuddar, gardiner eller liknande. Slutligen ingår också arbetsron och det rådande tempot i min definition av klassrumsmiljön. Min definition av klassrumsmiljön är också den jag använder mig av konsekvent genom uppsatsen med undantag för den tidigare forskningen, där det är forskarna och författarnas versioner som råder.

I mitt val av teori kan säkert det sociokulturella perspektivet på lärande verka underligt. Kopplingen jag ser till mitt ämne är att man i det sociokulturella perspektivet framhåller relationerna och kommunikationen människor emellan som något av det mest centrala inom teorin. Detta anser jag mig kunna koppla till det ett flertal av de författare och forskare jag använt mig av i denna uppsats.

Ett exempel på detta är Björn Kadesjö (2009:198) som menar att det viktigaste för barnen är den psykiska miljön, det vill säga det som sker i samspel mellan barnen och mellan barnen och den vuxne.

2. Teori

I teoriavsnittet börjar jag med att presentera det sociokulturella perspektivet. Därefter följer vad styrdokumentet säger om det rådande ämnet. Sedan kommer en presentation av de författare jag i huvudsak refererar till, anledningen till detta är att läsaren enklare ska få en bild av varför jag valt att referera till de utvalda författarna. Vidare följer en kort historisk bakgrund om ADHD samt hur några av dagens forskare och författare definierar ADHD. Jag går också mycket kort in på min definition av klassrumsmiljön. Avslutningsvis följer det några av de främsta författarna och forskarna inom ämnets syn på barn med ADHD och klassrumsmiljön.

2.1 Det sociokulturella perspektivet

Som teoretiskutgångspunkt i denna uppsats har jag valt att använda mig av det sociokulturella perspektivet på lärande, eftersom jag anser att det perspektivet ligger rätt i tiden och har på många sätt präglat större delen av min utbildningstid. Inom det sociokulturella perspektivet är ett av de stora namnen, Vygotskij. Vygotskijs teorier har för mig som blivande lärare haft stor betydelse i mina tankar om lärande.

I ett sociokulturellt perspektiv enligt Säljö (2000) utgår man inte längre ifrån att människans utveckling skulle vara bestämd utifrån vår egen aktivitet i förhållande till omvärlden. Det finns istället inom det sociokulturella perspektivet ett synsätt som menar att vår omvärld blir synlig först i mötet med andra människor. Säljö menar att inom det sociokulturella perspektivet föds människor in i och utvecklas just i samspelet med andra, att vi ifrån födseln gör våra erfarenheter tillsammans.

I ett sociokulturellt perspektiv är begreppen kommunikation och språkanvändning väsentliga och utgör vad Säljö kallar länken mellan barnet och dess omgivning. Vygotskij (1999) menar att barnet redan ifrån början är socialt och att språket fyller vad han kallar en *social funktion*, som tar sig i uttryck i samtal med andra människor.

Vidare skriver Vygotskij att det är genom andra människor man lär känna sig själv. Människor lever alltså enligt Vygotskij (1999) och Säljö (2000) i det sociokulturella perspektivet på kunskaper och insikter som de lånat av andra.

2.2 Vad styrdokumentet säger

Eftersom man som lärare är skyldig att arbeta utifrån läroplanen och skollagen har jag valt ut följande citat som jag ser en direkt koppling till min uppsats. Dessa kommer jag att använda mig av i min sammanfattande diskussion som ett av de många analysverktyg jag har för avsikt att använda mig av;

I läroplanen står det under rubriken Saklighet och Allsidighet att;

”Alla som verkar i skolan skall hävda de grundläggande värden som anges i skollagen och i denna läroplan och klart tar avstånd från det som strider mot dem.”

(Lärarens handbok:36)

Detta innebär att man som lärare har en skyldighet att följa det som står i styrdokumentet;

”Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling.”

(Lärarens handbok 2008:36)

Även i skollagen står det tydligt att;

§ 2 ”Utbildningen skall ge eleverna kunskaper och färdigheter samt, i samarbete med hemmen, främja deras harmoniska utveckling till ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. I utbildningen skall hänsyn tas till elever i behov av särskilt stöd”.

(Lärarens handbok 2008:83)

2.3 Litteraturgenomgång och tidigare forskning

Vanna Beckman, Kungälv, är frilansjournalist och författare och har under de senaste 12 åren framförallt ägnat sig åt barnneuropsykiatri. Hon har skrivit ett antal böcker inom området, och har gjort radio, Tv och videofilmer om barn, vuxna och föräldrar.

Elisabeth Fernell, Stockholm, är överläkare och docent vid barnneurologiska enheten på Astrid Lindgrens barnsjukhus. Hon arbetar kliniskt och forskningsmässigt med neurologiska funktionshinder hos barn, särskilt utvecklingsstörning, autism och ADHD.

Christopher Gillberg, är professor i barn- ungdomspsykiatri vid Göteborgs universitet och överläkare vid Barnneuropsykiatriska kliniken, Sahlgrenska Universitetssjukhuset, Göteborg. Han har stor erfarenhet genom mångårig forskning och kliniskt arbete med barn och ungdomar med olika sorters problem, inte minst sådana som sammanfattas i begreppet DAMP.

Dr Ross W. Greene, är chef för Cognitive- Behavioral Psychology vid Clinical and Research program in Pediatric Psychopharmacology vid Massachusetts General Hospital i Boston. Han är också biträdande professor i klinisk psykologi vid Psykiatriska institutionen vid Harvard Medical School.

Agneta Hellström, arbetar med kunskapsspridning, utbildning, handledning och utveckling av psykosociala behandlingsmodeller och pedagogiska insatser för barn med ADHD och närliggande funktionshinder. Hon är chef för ett nyinrättat ADHD- center inom Stockholms läns landsting.

Eva Hjärne är Fil. Dr. i pedagogik och lektor vid Institutionen för pedagogik och didaktik vid Göteborgs universitet. Hennes inriktning rör frågor om skolsvårigheter och marginalisering.

Lisbeth Iglum Rønhovde är fil. Kand. i specialpedagogik i Norge. Hon har erfarenheter från grund- och specialskolan och specialpedagogiska kompetenscentra och arbetar med vägledning, rådgivning och kompetensutveckling.

Björn Kadesjö är Med. Dr. och forskar kring barn med beteendeproblem och utvecklingsavvikelser. Han har under många år varit verksam som skolöverläkare i Karlstad kommun, och arbetar i dag som chef för en utredningsenhet, ”Barnneuropsykiatri” vid Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus i Göteborg och vid ”Utvecklingscentrum för barns psykiska hälsa”, UPP, Socialstyrelsen, Stockholm.

Roger Säljö är professor i pedagogisk psykologi vid Göteborgsuniversitet efter att under lång tid ha varit professor vid tema Kommunikation vid Linköpings universitet. Han har en omfattande internationell publicering om lärande och utveckling i ett sociokulturellt/ kulturpsykologiskt perspektiv bakom sig.

ADHD- Historik

Hjörne & Säljö (2008) skriver att själva termerna för ADHD och damp kommer ifrån MBD som betyder Minimal Brain Damage. Börjesson (1997) menar att det är under 1920- talet som det han kallar *individualiserandet av barns svårigheter* fick sin framväxt i skolans värld. Börjesson talar om en vad han kallar *intresseförskjutning* från att ha en mer allmän syn på eleverna och skolans miljöer till att vara mera fokuserade på de individuellt utmärkande dragen hos varje enskild elev.

MBD började användas i den medicinska forskningen just under 1920- talet och var den första, vi idag skulle benämna som en diagnos (Hjörne & Säljö 2008). Orsaken till MBD sa man enligt Hjörne & Säljö berodde på att de framkommit vad de benämnde som ett störande beteende hos en grupp barn som tidigare varit sjuka i hjärnhinneinflammation.

I det störande beteendet ingick några av de symptom som också sägs ingå i MBD, nämligen överaktivitet och inlärningssvårigheter.

Efter denna upptäckt började begreppet MBD användas flitigt och på 1960- talet riktades det en stark kritik emot detta (a.a). Man menade att det inte fanns någon pålitlig medicinsk teknik som kunde bevisa att man led av just en hjärnskada. Kritiken gentemot detta resulterade i att de ändrade bokstaven D betydelse i MBD och istället för den tidigare, damage uttalades det istället dysfunction, därför att det ansågs vara ett mer obestämt begrepp (a.a).

MBD användes med sin nya innebörd fram till 1980- talet där det återigen kritiserades för sin otydliga innebörd. MBD ersattes därför i USA av begreppet ADHD och i Sverige av begreppet Damp. År 2002 anammade Socialstyrelsen också begreppet ADHD i Sverige (a.a).

ADHD- Definitioner

Socialstyrelsen (2004:7) skriver att ADHD betyder Attention Deficit Hyperactivity Disorder som översatt till svenska betyder uppmärksamhetsstörningar och impulsivitet. Enligt socialstyrelsen är ADHD ett av de mest granskade tillstånden inom den *medicinska forskningen* och Socialstyrelsen uppskattar att ungefär tre till sex procent av alla barn som går i dagens skola har ADHD. Det är två till tre gånger vanligare med ADHD hos pojkar än hos flickor (a.a). Det socialstyrelsen ser som huvudsymptomen vid ADHD är uppmärksamhetsstörning, impulsivitet och hyperaktivitet. Detta resulterar enligt socialstyrelsen i att många barn med ADHD har svårigheter i att vänta på sin tur och att kontrollera sina känslor. Att ha svårigheter i att organisera sin tillvaro nämner också socialstyrelsen som ett av de utmärkande dragen för ADHD, vilket beror på de brister som finns i hjärnans exekutiva funktioner. Som en följd av att barn med ADHD ofta har svårigheter med att kontrollera sitt humör och sina känslor får de också ofta svårigheter i sitt samspel med andra (a.a).

Hellström (2008:1) beskriver ADHD som ett neuropsykiatriskt funktionshinder och precis som socialstyrelsen anser även Hellström att ungefär 5 procent av alla skolbarn har ADHD. Själva benämningen ADHD menar hon är precis densamma som socialstyrelsens, nämligen att det står för just Attention Deficit Hyperactivity Disorder, vilket innebär uppmärksamhetsproblem, problem med impuls kontroll och överaktivitet. Även Beckman & Fernell (2009:24) skriver att de karaktäristiska dragen vid ADHD är just uppmärksamhetsstörning, koncentrationssvårigheter, överaktivitet och impulsivitet. Precis som Hellström och Beckman & Fernell anser också Gillberg (1996:22) att ADHD innebär att det ligger vad han kallar avvikelser i uppmärksamhet, aktivitet och impulsivitet. Kadesjö (2009:25) skriver mer allmänt om koncentrationssvårigheter och de karaktäristiska dragen han tar upp som beskriver det är följande;

uppmärksamhetsstörning, impulsivitet, svårigheter med att finna lämplig aktivitetsnivå samt svårigheter med att uppfatta instruktioner och regler.

Utifrån de Hellström, Beckman & Fernell och Gillberg skriver om de mer specifika kännetecknen kring ADHD kan man utifrån det Kadesjö skriver se vissa likheter. Det vill säga, att barn med ADHD ofta har just koncentrationssvårigheter. Greene (2003:35) benämner i sin tur ADHD som en diagnos man använder för att beskriva barn som i relation till andra, visar extrem grad av bristande uppmärksamhet eller hyperaktivitet – impulsivitet och i vissa fall båda. Beckman & Fernell (2009:24) menar precis som Hellström (2008:1) att kännetecknen för ADHD kan variera hos samma person men framförallt mellan personerna som har ADHD. Hellström delar på ett tydligt vis in olikheterna i vad hon kallar *undergrupper*;

1. De som har uppmärksamhetsproblem och svårigheter med överaktivitet och impulsivitet
  2. De som framför allt har uppmärksamhetsproblem
  3. De som har svårigheter med överaktivitet och impulsivitet.
- (Hellström 2008:1)

Gillberg (1996:23) delar på samma sätt som Hellström in ADHD i tre olika grupper, istället för det Hellström kallar undergrupper benämner Gillberg det som *tre olika typer av ADHD*,

1. ADHD dominerad av uppmärksamhetsbrist
  2. ADHD dominerad av överaktivitet och bristande impulsivitet
  3. ADHD med såväl uppmärksamhetsbrist som överaktivitet och impulsivitet.
- (Gillberg 2008:23)

Definition av klassrumsmiljön

Som jag tidigare nämnt i *avgränsningar* fann jag svårigheter i att hitta någon för klassrumsmiljön rådande definition. Därför framställde jag istället en egen definition som jag anser innefatta följande: Placeringen av bänkar eller bord det vill säga möbleringen i klassrummet, närheten till böcker och annat material främst var och hur det materialet är placerat, vad som finns på väggarna i klassrummet, i vilken utsträckning tavlan används som hjälpmedel, ljudnivån och ljuset i klassrummet, färgvalet på väggarna och den övriga inredningen såsom soffor, kuddar, gardiner eller liknande. Slutligen ingår också arbetsron och det rådande tempot i min definition av klassrumsmiljön.

Några forskare och författares syn på barn med ADHD och klassrumsmiljö

Hellström

Hellström (2009) menar att de hon kallar de moderna skolmiljöerna, där klassrummen allt oftare har öppen planlösning och lokalbytena i regel är många, där man går över till att ha egna skåp istället för de traditionella bänkarna. Man gör uppgifter självständigt och därmed sköter sin planering och sitt sökande efter kunskap själv. I regel inte passar barn med ADHD. Hellström skriver vidare att det beror på att barn med ADHD i de allra flesta fall har ett stort behov av tydlighet och struktur. Därför fungerar barnen bättre i en undervisningssituation med lärarledd undervisning i en klassrumsmiljö som är välstrukturerad (a.a).

Lärarens inställning och samverkan med föräldrarna menar Hellström är grundläggande. Hon menar att det är genom en förståelse, ett noga utarbetat stöd och en anpassning av miljön man kan hjälpa barnet att på bästa sätt hantera sina svårigheter. Klassrumsmiljön kan enligt Hellström behöva ses igenom med hänsyn till barnet och dess önskemål. Hellström poängterar noga vikten av den rätta placeringen i klassrummet och anser att det också är något som man bör tänka igenom noggrant.

För att barn med ADHD enligt Hellström skall kunna tillgodogöra sig undervisningen behöver de avgränsade, tydliga och välutformade arbetsuppgifter. Korta arbetspass är enligt Hellström att föredra, eftersom man då har möjlighet att reglera tiden med hänsyn till det enskilda barnets uthållighet. Lektionerna och de olika arbetspassen bör även de enligt Hellström anpassas efter det berörda barnets uppmärksamhetsförmåga. Därför är också korta pauser inlagda på schemat, något Hellström nämner som en hjälp för många barn med ADHD. Barn med ADHD behöver enligt Hellström oftare än andra hjälp i starten av en uppgift för att hitta motivationen att komma igång, under tiden de håller på med uppgiften för att hålla kvar motivationen och vid slutet för att ha motivation kvar till att avsluta. Detta beror enligt Hellström på att dessa barn är vad Hellström kallar *motivationsberoende*. Därför är det också mycket viktigt att deras arbetsuppgifter är så spännande och utmanande som möjligt.

Kadesjö

Kadesjö (2009) anser att hur lokalerna och miljön i skolan utformas får följder i barnens sätt att fungera. Han menar att det blir ännu tydligare för barn med koncentrationssvårigheter. De allra flesta barn är i sin klassrumsmiljö enligt Kadesjö utsatta för en rad olika intryck, främst ifrån sina kamrater. Det i kombination med att barnen i många fall får för lite personlig tid med sin lärare innebär väldigt stora påfrestningar på elever med koncentrationssvårigheter. Det finns enligt Kadesjö en risk att barnet stör sina kamrater och i slutändan också sig själv. Kadesjö menar att när en barngrupp upplevs orolig borde man istället för att rikta uppmärksamheten mot en särskild elev fråga sig vad i miljön som kan leda till de svårigheter som uppkommer och hur man kan göra för att det i klassrummet ska bli lättare att koncentrera sig. Han menar att det är vanligt att man som lärare någon gång blir hemmablind och inte ser det i miljön som en person utifrån direkt skulle se (a.a).

Kadesjö nämner att de finns en del störande moment i klassrummet som kan vara mycket svåra att påverka men att en av de enklare kan vara att hjälpa en elev att strukturera upp sina saker som exempelvis sina böcker och sin penna. Eftersom eleven då får det enklare att rikta sin uppmärksamhet på det som eleven förväntas göra. Kadesjö skriver vidare att placeringen av barnet i klassrummet för de allra flesta barn med koncentrationssvårigheter bör vara så att den skapar gynnsammare förutsättningar för interaktion och i vissa fall också ögonkontakt med läraren. Det finns också en fördel i att placera barnet så att det inte i någon större utsträckning blir distraherat av sina kamrater.

Kadesjö nämner att skolans lokaler borde utarbetas med hänsyn till verksamhetens innehåll och stödja de han kallar de *pedagogiska ambitionerna*. Istället menar Kadesjö att det i skolorna förekommer öppna klassrum som gränsar mot korridorer, vilket gör att den tänkta aktiviteten i klassrummet konkurrerar med olika moment utanför som kan verka störande.

Under en kort tidsperiod har det enligt Kadesjö inträffat förändringar i ett stort antal skolors miljöer. Han menar att barnen numera arbetar vid bord istället för vid egna bänkar, där materialet ofta finns placerat i hyllor som ligger i andra delar av rummet.

Detta menar Kadesjö resulterar i att barnen under dagen gör många förflyttningar.

Under delar av dagen kan det också vara flera klasser sammanförda till en stor eller ett flertal grupper där barnen själva får välja var de ska arbeta.

Dessa förändringar menar Kadesjö bygger på vad han kallar *välvilliga pedagogiska syften* och att förändringen syftar till att underlätta för barnen i deras eget kunskapssökande och i deras eget letande efter arbetsmaterial.

För de allra flesta barn fungerar arbetssättet som något positivt även om Kadesjö menar att arbetssättet får *negativa följder* som grundar sig i den ökade friheten. De negativa följderna drabbar främst de barn Kadesjö beskriver har svårigheter i att orientera sig i de redan många valsituationer, som uppstår under en skoldag. Barnen med koncentrationssvårigheter, som enligt Kadesjö lätt blir störda av sin omgivning, drabbas även de av det Kadesjö kallar negativa följder. Enligt Kadesjö diskuterar man ofta inte det han kallar de negativa följderna i de skolor där förändringar skett. Trots det anser Kadesjö att det allra viktigaste är det han kallar den *psykiska miljön* i klassrummet som han menar innefattar samspelet mellan barnen och mellan barnet och den vuxna.

Slutligen skriver Kadesjö att:

”Andan, atmosfären i klassrummet är avgörande för koncentrationsförmågan hos alla barn, inte bara hos de med primära svårigheter”.

(Kadesjö 2009:198)

Iglum- Rønhovde

Iglum- Rønhovde (2006) nämner det hon kallar *pedagogiska grundprinciper* för barn med ADHD. En av principerna är att elever med ADHD har ett starkt behov av stabilitet, struktur och fasta rutiner. Stabiliteten och de fasta rutinerna kommer ofta enligt Iglum-Rønhovde an på det som rör tider, platser, personer och aktiviteter. Genom att ha rutiner menar Iglum-Rønhovde att de skapar den trygghet dessa barn behöver. Iglum- Rønhovde delar upp dessa grundprinciper i fyra olika delar:

Tid - eleven ska veta när saker och ting ska ske.

Plats - eleven ska veta var han eller hon ska vara någonstans.

Personer - eleven ska veta vem han eller hon ska arbeta ihop med.

Aktivitet- eleven ska veta vad som kommer att ske.

(Iglum- Rønhovde 2006:216)

Vidare skriver Iglum- Rønhovde om det hon kallar *organisatoriskt tillrättaläggande*. Eftersom de flesta elever med ADHD enligt Iglum- Rønhovde har svårigheter att ställa in sig på nya platser, lägger många av dessa elever mycket tid och kraft på att bara hitta till sina klassrum, till sina ytterkläder eller till sina egna bänkar. Iglum- Rønhovde har därför följande förslag på hur man på olika sätt kan underlätta för barnen. Genom att ha ett enda klassrum, ett så kallat hemklassrum ger man barnen inga möjligheter att inte hitta till sitt klassrum. I grundskolorna nämner Iglum-Rønhovde att det redan i de allra flesta fall använder begreppet hemklassrum. Iglum-Rønhovde anser att det för elevernas skull också borde finnas i större utsträckning i Högstadiet och Gymnasieskolor. Iglum-Rønhovde skriver också att man kan hjälpa eleven att kompensera sina svårigheter genom att använda sig av bilder, skyltar och färgkoder i de olika rum där eleven vistas. Vidare skriver Iglum- Rønhovde att de olika hjälpmedlen hon nämner kan vara något alla barn i klassen kan ha en stor nytta av.

Att ha ett klassrum som är välorganiserat och är enkelt att överskåda, anser Iglum-Rønhovde ger dessa elever en trygghet som yttrar sig i att de exakt vet var saker är

placerade. Genom att använda hjälpmedel i form av ord och bildsymboler kan enligt Iglum-Rønhovde göra trygghet ännu större.

Att varje dag gå igenom dagschemat på tavlan är något som Iglum-Rønhovde anser vara en rättighet eftersom barnen i regel har svårigheter i att organisera och orientera sig på egen hand. Vad gäller placeringen anser Iglum-Rønhovde att många barn med ADHD mår bäst av att sitta längst bak i klassrummet därför att de därifrån får en god överblick av vad som inträffar i klassrummet.

3. Metod

3.1 Fenomenologisk studie

Fenomenologi i kvalitativa studier är en benämning som förklarar ett intresse av att förstå sociala företeelser utifrån deltagarnas egna perspektiv och beskriva världen som den upplevs av dem (Stensmo 2002). Fenomenologin har i enlighet med sin fokusering på innebörderna i undersökningsdeltagarnas livsvärld i hög grad medverkat till att förtydliga förståelseformen i en kvalitativ forskningsintervju (Kvale & Brinkmann 2009).

Eftersom jag i ett tidigt skede valde att inrikta mig på kvalitativa intervjuer och syftet med dessa var att få fram informantarens uppriktiga uppfattningar inom det rådande ämnet, föll sig valet på att arbeta i enlighet med en fenomenologisk studie naturligt.

I denna uppsats har kvalitativa intervjuer legat till grunden för det insamlade materialet, därför att det ger informanterna utrymme att ge personliga och välbeskrivande svar. Det öppnar för en dialog och frihet som gör att man enklare kommer in på djupet i varje fråga.

Litteratur har för mig också varit självklart att använda, främst för att visa på några av de många och stundtals olika definitioner av ADHD, som några av de främsta forskarna och författarna inom ämnet har. Min uppsats har stundvis känts mer som en litteraturstudie än en kvalitativ fenomenologisk studie, med tanke på ämnets komplexitet har det dock varit nödvändigt att sätta sig in i ämnets karaktär och bredd.

3.2 Intervjuer i en fenomenologisk studie

Enligt Stensmo (2002) är just intervjun fenomenologins metod när det handlar om att samla in stoff, eftersom en intervjuare med hjälp av sina frågor kommer nära in på den intervjuade personens verklighet. Stensmo menar att en intervjustudie alltid i någon form är fenomenologisk om den ställer frågor om människors upplevelser och erfarenheter. Den fenomenologiska intervjun ger alltså enligt Stensmo svar på hur olika händelser tolkas, upplevs och sätts i perspektiv till den intervjuade personens verklighet. Man kan därför enligt Stensmo aldrig säga att något är rätt eller fel i en fenomenologisk intervjustudie.

3.3 Arbetssätt – teori för genomförande av intervjuer

Kvale & Brinkmann (2009) skriver att forskningsintervjuns öppna struktur kan verka både som en tillgång och ett problem när man genomför en intervjuundersökning. Även Stensmo (2002) använder sig av Kvale & Brinkmanns metod och menar att den har haft starkt inflytande på hur skandinaviska forskare ser på hur man använder intervjun för att samla in stoff. Kvale & Brinkmann (2009) skriver vidare att det inte finns några direkta regler för hur man egentligen ska genomföra en forskningsintervju, de menar ändå att det finns vad de kallar ett *standardval* när det gäller hur man ska ge sig på intervjuerna. Ett exempel på detta är Kvale & Brinkmanns modell som beskriver vad de kallar *de sju stadierna i en intervjuundersökning*. Dessa har jag också följt i min uppsats:

Tematisering

Formulera syftet med undersökningen och föreställningarna kring ämnet för undersökningen före intervjuerna startar. Undersökningens **varför** och **vad** skall tydliggöras innan frågan om **hur**, det vill säga metoden ställs.

Planering

Planera upplägget av undersökningen med hjälp av de sju stadierna före intervjuerna genomförs. Planeringen verkställs med utgångspunkt i vilken kunskap som eftersträvas och med hänsyn till de moraliska konsekvenserna av undersökningen.

Intervju

Genomför intervjuerna med stöd av en intervjuguide och med ett reflekterande förhållningssätt till den efterfrågade kunskapen och till de personliga relationerna i intervjusituationen.

Utskrift

Förbered det insamlade intervjumaterialet för analys, det vill säga överför materialet från talspråk till skriftspråk.

Analys

Avgör utifrån undersökningens syfte och ämnen och intervjumaterialets karaktär, vilka analysmetoder som är lämpliga för intervjuerna.

Verifiering

Fastställ intervjurens resultatens validitet, reliabilitet och generaliserbarhet. Reliabilitet har att göra med resultatens relevans och validitet undersöker intervjustudiens giltighet det vill säga om den undersöker vad den är avsedd att undersöka.

Rapportering

Rapportera resultatet av undersökningen och de använda tillvägagångssätten i en form som uppfyller vetenskapliga kriterier, som tar hänsyn till de etiska aspekterna av undersökningen som i sin tur leder till en läslig produkt.

3.4 Tillvägagångssätt

Jag började med att kontakta mina fyra informanter via mejl och telefonsamtal. Några av informanterna känner jag sedan tidigare och några blev jag rekommenderade att ta kontakt med därför att de har kunskap och erfarenheter inom det rådande ämnet. I de mejl och telefonsamtal till de utvalda informanterna beskrev jag mitt syfte med uppsatsen och dess frågeställning. Jag gav samtliga en förfrågan om de kunde tänka sig att delta i en intervju tillsammans med mig, som skulle handla om barn med ADHD och klassrumsmiljöer. I valet av informanter hade jag ett krav, att samtliga skulle ha någon form av erfarenhet av ADHD.

Intervjuerna med specialpedagogen, förskolläraren och lärarens genomfördes i grupprum och samtalsrum på deras arbetsplatser. My, den enda av mina informanter som själv valt att framträda med sitt namn, bjöd hem mig till sig där vi genomförde intervjun.

Varje intervjutillfälle varade i ungefär 15- 20 minuter och de som närvarade var jag själv och den utvalda informanten. Det var jag som vid varje intervjutillfälle var samtalsledare och såg till att tydliggöra de ställda frågorna. Om det behövdes kom jag även i efterhand på följdfrågor. Vid alla tillfällen utom det när jag intervjuade My spelades samtalen in med hjälp av min privata mobiltelefon, för att både jag och informanten till hundra procent skulle kunna fokusera på dialogen. Anledningen till att My inte ville bli inspelad var att hon inte kände sig bekväm med det.

Samtidigt som samtalen spelades in antecknade jag också ett par meningar på varje fråga, mest som en säkerhet ifall något inte skulle bli inspelat. Vid intervjun med My antecknade jag allt vi pratade om.

Intervjuerna genomfördes vid olika tidpunkter på dagen och vid ett av tillfällena blev vi avbrutna av att min telefon som också fungerade som inspelare ringde. Vid de tillfället var det tur att jag hade mina stödanteckningar för lite av det materialet försvann när telefonen ringde. I övrigt har intervjuerna gått i stort sett felfritt. Jag och mina informanter kom in på många intressanta och stundtals djupa diskussioner.

3.5 Validitet & Reliabilitet

Stensmo (2002) menar att all form av insamlat stoff i en genomförd studie ska vara vad han kallar *tillförlitliga* och *giltiga*. Enligt Stensmo använder man begreppet tillförlitlighet och benämner det som reliabilitet och begreppet giltighet benämner man som validitet. Begreppen har enligt Stensmo utvecklats inom det han kallar den *pedagogiska mätningläran* och är i själva verket mest gångbar inom den kvantitativa forskningen, även om Stensmo ändå menar att det har en viss betydelse inom den kvalitativa forskningen.

Själva begreppet reliabilitet betyder enligt Stensmo noggrannhet eller pålitlighet och menar att om man mäter det han kallar *samma aspekt av verkligheten*, vid ett flertal tillfällen måste få samma resultat. Begreppet validitet betyder enligt Stensmo giltighet eller överrensstämmelse och används i avsikt att avgöra det man undersökt eller observerat, som ett mått på verkligheten.

Eftersom kvalitativa intervjuer ligger till grunden för min genomförda studie är det utifrån vad Stensmo (2002) skriver om begreppet reliabilitet svårt att avgöra huruvida de svar mina informanter gett är just tillförlitliga eftersom de givna svaren vid ett annat tillfälle eller med andra informanter kanske skulle vara annorlunda.

Därför är det inte heller möjligt att avgöra om de svar informanterna gett visar validitet. Det mina informanter svarat på är hur de upplever och uppfattar företeelser som ligger till grund för deras utbildning och tidigare erfarenheter.

3.6 Etiska överväganden

Före varje genomfört intervjutillfälle gick jag kortfattat igenom Vetenskapsrådets Etiska Principer (Vetenskapsrådet 2002), de fyra huvudpunkterna. De fyra huvudpunkterna som nedan har sammanfattats fick informanterna en kopia av vid varje intervjutillfälle, för att enkelt kunna gå tillbaka till dessa.

Vetenskapsrådets forskningsetiska principer, en sammanfattning;

Informationskravet:

Forskaren skall informera de av forskningen berörda om den aktuella forskningsuppdragets syfte.

Redan via första kontakten informerade jag mina informanter om detta, syftet och frågeställningen fanns också med på det papper där Vetenskapsrådets Etiska Principer fanns sammanfattade.

Samtyckeskravet:

Deltagare i en undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan.

Alla informanter har godkänt sin medverkan och blev redan ifrån början informerade om att intervjuerna ägde rum på deras villkor. Att de fick bestämma tid och plats för intervjuerna och att de hela tiden hade möjlighet att avbryta sin medverkan.

Konfidentialitetskravet:

Uppgifter om alla i en undersökning ingående personer skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifter skall förvaras på ett sådant sätt att obehöriga inte kan ta del av dem.

Med hänsyn till konfidentialitetskravet har därför tre av de fyra informanterna fiktiva namn. Den av informanterna som valt att framträda med sitt eget namn har själv valt detta och blivit noga informerad om hur namnet kommer att användas i uppsatsen.

Nyttjandekravet:

Uppgifter insamlade om enskilda personer får endast användas för forskningsändamål.

Redan vid första kontakten poängterade jag noga att det enbart är jag som hanterar det insamlade materialet.

4. Resultat

4.1 Informantporträtt

Specialpedagogen som jag valt att kalla henne är en kvinna i 50 årsåldern som i grunden är utbildad förskollärare, sedan 1983. Intresset för barn i behov av särskilt stöd har alltid funnits där och utbildningen till specialpedagog avslutade hon år 2000. Nu arbetar hon som handledare till föräldrar och pedagoger i skolor och förskolor i sin kommun, främst till barn med olika neurologiska funktionsnedsättningar som exempelvis ADHD, DAMP och Aspergers syndrom.

My, en 29 årig tvåbarnsmor som vid 28,5 års ålder fick diagnosen ADHD. My har hela sin skoltid känt sig annorlunda än sina kamrater och hon beskriver skolan som ett ställe hon inte ville gå till. Under högstadietiden handlade skolan mest om att ta sig i och ur konflikter som hon själv inte visste hur de uppstod.

Förskolläraren som jag valt att kalla henne är en kvinna i 50 årsåldern som är utbildad förskollärare, sedan 1980. Hon har under många år arbetat i förskolan men är nu verksam i en förskoleklass och fungerar tre eftermiddagar i veckan som resurs i en tvåa. I förskoleklassen går 19 barn varav två barn med diagnosen ADHD.

Läraren som jag valt att kalla henne är en kvinna i 50 årsåldern som i grunden är utbildad förskollärare, sedan 1980. År 2001 gick hon ut SÄL, en utbildning som syftade till att ge förskollärare och fritidpedagoger lärarebehörighet. Sedan dess har hon varit verksam 1-5 lärare och har för närvarande en tvåa med 18 elever varav en elev med diagnosen ADHD.

4.2 Analys av intervjuresultatet

Samtliga informanter är i stort sett eniga om vad de benämner som ADHD: impulsivitet, motivationssvårigheter, koncentrationssvårigheter och svårigheter i att vara ödmjuk i samspelet med sina kamrater. Vad gäller impulsivitet och de svårigheter informanterna upplever att barn med ADHD har i samspel med sina kamrater kopplar jag direkt till det Socialstyrelsen (2004) skriver om de karakteristiska dragen för ADHD, vilka de menar är just dessa. Motivationssvårigheter och koncentrationssvårigheter, är två karaktäristiska drag som samtliga författare benämner under rubriken *ADHD definitioner*. Hellström (2008) skriver att uppmärksamhetsproblem, problem med impulskontroll och överaktivitet är för henne de mest centrala dragen. Beckman & Frenell (2009) menar att uppmärksamhetsstörning, koncentrationssvårigheter, överaktivitet och impulsivitet är de mest centrala dragen. Gillberg (1996) skriver att ADHD innebär att det ligger vad han kallar avvikelser i uppmärksamhet, aktivitet och impulsivitet och Kadesjö (2009) som skriver mer allmänt om koncentrationssvårigheter, tar upp de symptom han menar förklarar koncentrationssvårigheter. Det Kadesjö tar upp är följande, uppmärksamhetsstörning, impulsivitet, och svårigheter med att finna lämplig aktivitetsnivå samt svårigheter med att uppfatta instruktioner och regler. Greene (2003) benämner i sin tur ADHD som en diagnos man använder för att beskriva barn som i relation till andra, visar extrem grad av bristande uppmärksamhet eller hyperaktivitet – impulsivitet och i vissa fall också båda.

De tre informanterna som är verksamma inom skolan, det vill säga de jag i uppsatsen kallar Specialpedagogen, Förskolläraren och Läraren, har även gemensamma svar i frågorna om klassrumsmiljön. De nämner samtliga att klassrumsmiljön är viktig för barn med ADHD, bland annat därför att den måste tillåta barnen att röra sig och ge barnen en möjlighet till avskärmning. Placeringen av barnet är även det något samtliga informanter tar upp och lyfter som något mycket viktigt. De har alla olika svar när det kommer till hur klassrumsmiljön ska vara utformad. Någon av dem säger att klassrumsmiljön ska vara noga genomtänkt, och någon annan säger att det hänger på den kamrat man sitter bredvid. Någon menar också att klassrumsmiljön inte får innehålla för mycket intryck som kan verka störande för eleven.

Svaren på dessa frågor kopplar jag till det Hellström (2009) skriver om att det är genom en förståelse, ett noga utformat stöd och en anpassning av miljön man kan hjälpa barnet att på bästa sätt hantera sina svårigheter. Hellström skriver också att klassrumsmiljön kan behöva ses över med hänsyn till barnet och dess önskemål. Hellström poängterar vikten av den rätta placeringen i klassrummet, vilket hon anser är något som bör tänkas igenom mycket noggrant. Även Kadesjö (2009) skriver om placeringen av barnet i klassrummet, vilket stämmer överrens med de svar informanterna gav eftersom Kadesjö menar att de allra flesta barn med koncentrationssvårigheter bör vara placerade så att de har nära till läraren. Därigenom får de lättare att interagera och få ögonkontakt med läraren, Kadesjö skriver också att han anser det finnas en fördel i att placera barnet så att det inte i någon större utsträckning blir distraherat av sina kamrater. Detta kopplar jag, precis som Hellström (2009) skriver, till de svar informanterna gav vid de olika intervjutillfällena.

Även när samtliga informanter beskrev sin ultimata klassrumsmiljö för barn med ADHD framkom likheter. De nämnde samtliga att de skulle ha rum i rummen eller som någon förklarade, en möjlighet till avskärmning. Återigen kom vikten av placeringen av barnen upp som en viktig punkt och att ha en egen bänk nämnde flera av informanterna som något de ansåg skulle vara till en stor hjälp för barnen. Allt oftare arbetar barnen vid bord istället för vid egna bänkar och materialet finns ofta placerat i närliggande hyllor och skapar distraktion. Precis det informanterna förklarar ligger till grund för att de anser att egna bänkar är att föredra för barn med ADHD. Också Kadesjö (2009) anser att man genom att använda bänkar i klassrummet slipper en rad moment som kan verka störande och i många fall distraherande.

På frågan om den för Specialpedagogen ultimata klassrumsmiljön för barn med ADHD, svarade Specialpedagogen att det skett en förändring i tänkandet, hos samtliga som arbetar i skolans värld. Att man inte längre ser att barnet är på ett visst sätt, utan att de nu istället finns en kunskap om varför ett barn beter sig som de gör, att det finns en orsak. Hon menar således att den ultimata klassrumsmiljön handlar om pedagogens förhållningssätt och kunskaper. Detta kopplar jag till precis det Kadesjö (2009) skriver om det han menar att man ska fråga sig när en barngrupp upplevs orolig.

Kadesjö anser att man istället för att rikta uppmärksamheten mot en särskild elev borde fråga sig vad i miljön som kan leda till de svårigheter som uppkommer det vill säga det specialpedagogen kallar orsaker.

My svarade på hur klassrumsmiljön såg ut när hon gick i skolan och nämnde då att det under hennes skolgång saknades en genomtänkt struktur som för henne på många sätt hade fungerat mer stödjande än det hon minns som en miljö med många intryck. I förklaringen refererar hon till sonens klassrum. Sonen som för närvarande går i grundskolans tidigare år har ett klassrum som My har besökt ett flertal gånger och finner mycket välstrukturerat. Hennes förklaring till varför hon tror att klassrumsmiljön såg ut som den gjorde när hon gick i skolan är, helt enkelt okunskap. Hon förklarar att hon ändå någonstans tror att lärarna gjorde det bästa möjliga utifrån de kunskaper de hade då, och hon känner märkligt nog ingen ilska gentemot att hon många gånger känt sig motverkad.

Förskolläraren och Läraren berättar att de till viss del arbetar utifrån hur de beskrev sina ultimata klassrumsmiljöer. Förskolläraren har rum i rummen, därmed också de möjligheter till avskärmning som hon under intervjun nämner som något av det hon anser viktigast i klassrumsmiljön. Läraren har två grupprum som hon berättar att hon använder sig mycket av och ser som en stor tillgång. Hon förklarar också att hennes tankar om klassrumsmiljön förändrats genom tiden och att hon numera har ett mer luftigt klassrum där hennes största strävan är att ha en god harmoni, vilket är precis det Kadesjö (2009) benämner som den psykiska miljön, det han kallar andan och atmosfären i klassrummet.

Specialpedagogen talar slutligen om att hon hittills under sina år som specialpedagog inte har mött någon i skolans värld som arbetar motverkande. Förhållningssättet gentemot barn med ADHD likväl som synsättet har förändrats och är i ständig förändring åt det mer stödjande hållet. Som en bekräftelse på det Specialpedagogen nämnde att hon aldrig upplevt någon arbeta motverkande, förklarar slutligen också Förskolläraren att hon och hennes kollega gått en kurs i specialpedagogik. Efter kursen upplever båda att de har en bredare kompetens i hur man arbetar stödjande.

Läraren förklarar också att hon självklart har för avsikt att arbeta stödjande genom att vara tillåtande i sitt bemötande och förklarar att det enda hon kommer på som kan verka motverkande för hennes elev med ADHD är att eleven har arton klasskamrater. Detta kopplar jag till det Kadesjö (2009) skriver om att barn med koncentrationssvårigheter ofta har svårigheter i att hantera de intryck han menar att alla barn utsätts för i sin klassrumsmiljö.

Sammanfattningsvis kan man utifrån de svar informanterna gett vid de olika intervjutillfällena se att arbetet med att stödja barn med ADHD i klassrumsmiljön är under framväxt och något som av samtliga informanter ses som en viktig fråga. Att en förändring har skett de senare åren är något de alla har lagt märke till. Kanske skulle mer information, och fler kurser inom specialpedagogik som Förskolläraren nämner och mer pengar i form av ökade resurser underlätta arbetets utveckling. Skolorna behöver alltså enligt de svar informanterna gett, fråga sig vilka elever vi hjälper i skolans miljöer, och framförallt borde de i skolorna ha en tanke om vilka som faktiskt kan bli stjälppta.

5. Sammanfattande Diskussion

Teori

När jag nu i efterhand tänker igenom mitt val av teori anser jag att valet var rätt trots det tvivel jag kände till en början. Det sociokulturella perspektivet kommer igen igenom hela uppsatsen liksom i litteraturen. Litteraturen som på många ställen poängterar samspelet mellan läraren och eleven och samspelet mellan eleverna, som något viktigt och avgörande för både klassrumsmiljön och barn med ADHD. Hellström (2009) skriver att lärarens inställning och samverkan med föräldrarna är grundläggande. Hellström menar att det är genom förståelse, ett noga utarbetat stöd och anpassning av miljön man kan hjälpa barnet att på bästa sätt hantera sina svårigheter. Ett annat exempel är Kadesjö (2009) som skriver att det allra viktigaste är det han kallar den psykiska miljön i klassrummet som han menar innefattar samspelet mellan barnen och mellan barnet och den vuxna. Informanternas svar är ett annat exempel på att det sociokulturella perspektivet finns med genom uppsatsen. Specialpedagogen nämner att vara pedagog handlar om att se de individer man har framför sig. Förskolläraren berättar att man genom att lära känna sina elever och deras behov, har lättare att förutse eventuella utbrott som kan leda till problem. Läraren förklarar att gruppen är oerhört viktig och att hon arbetar för ett tillåtande och harmoniskt klimat i sitt klassrum. Därför har de tre informanterna som är verksamma inom skolan, vad jag anser är ett sociokulturellt tänkande. Det mest centrala inom det de nämner är, hur viktigt det är att lägga ner mycket tid och energi på samspel och relationer.

Styrdokumentens koppling till uppsatsen har jag flera gånger funderat över med tanke på det Hjärne & Säljö (2008) skriver om att Socialstyrelsen först 2002 anammade begreppet ADHD i Sverige. Läroplanen för skolan som är skriven 1994 fanns alltså långt före begreppet ADHD kom till Sverige. Min fråga blir då hur relevant det som står i läroplanen från 1994 är utifrån begreppet ADHD som kom till långt senare?

De citat jag i uppsatsen ändå kan se har relevans är detta;

”Undervisningen skall anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den skall med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling.”

(Lärares handbok:35)

Eftersom Läroplanen ändå enligt citatet ser till varje elevs behov och förutsättningar kan jag se att det som står i läroplanen trots allt går att koppla till barn med ADHD i skolan idag.

Metod & Resultat

Precis som i valet av Teori kan jag i efterhand se att valet av metod gav precis de resultat jag hade hoppats, det vill säga svar som kändes uppriktiga och gavs med eftertänksamhet. Även om jag till en början hade vissa förväntningar på de svar jag skulle få överraskades jag ändå av den kunskap och den förståelse samtliga av de tre informanterna, som är verksamma inom skolan gav. Mina föreställningar om att det i skolans värld fanns en viss okunskap inom ämnena ADHD och klassrumsmiljö blev motbevisade efter varje genomförd intervju.

Förändringen som de tre informanterna som är verksamma inom skolan nämner är dessvärre något den fjärde informanten, My på grund av sin ålder, inte tagit del av. Hon är alltså med sina 29 år för gammal för att ha tagit del av den förändring som enligt informanterna nu fått sin framväxt i skolan. Detta är inte en dag försent och jag kan inte låta bli att imponeras av My därför att hon inte känner någon ilska emot skolan, utan istället väljer att tro att skolans agerande berodde på den okunskap jag trodde fortfarande lever kvar. Det är med glädje jag tagit emot svaren på intervjufrågorna och det som står i den lästa litteraturen, när svaren är att det pågår en förändring. Det man inte får glömma är att i de förändringar som Kadesjö (2009) och Hellström (2008) beskriver, där elevernas arbete i skolan blir mer självständigt, många gånger också ändrar förutsättningarna för barnen med ADHD, till det sämre. Detta är något som är allt utom glädjande och något jag tror att det behöver forskas mer inom, för att undersöka de konsekvenser förändringarna får och för att signalera allvaret i försämrade förutsättningar för barn som redan har svårigheter.

Alltså är förändringarna informanterna talar om helt andra än de Kadesjö och Hellström skriver om. Det Förskolläraren och Specialpedagogen kallar förändring är den utbildning Förskolläraren nämner att hon och hennes kollega fått. Utbildningen menar Förskolläraren har resulterat i att de fått en bredare kompetens i hur man arbetar stödjande med barn som har ADHD. Det Specialpedagogen nämner som den förändring hon ser är det ändrade förhållningssättet och synsättet gentemot barn med ADHD, i skolorna idag. Specialpedagogen förklarar det som en ökad förståelse för att barnen inte gör saker bara för att de är sådana. Att man i skolorna idag istället ser att det finns bakomliggande orsaker. Öppenheten som hon förklarar har växt fram handlar om att se de möjligheter som Specialpedagogen menar finns att förändra till det bättre. Det man inte får glömma är att det Specialpedagogen nämner handlar om en pågående förändring, som bara har nått sin början. Specialpedagogen nämner vid ett flertal tillfällen att vägen fortfarande är lång och att man fortfarande kan göra mycket mer för barn med ADHD i skolan idag. Det de tre informanterna och litteraturen ändå har gemensamt är tron på pedagogen och att det ändå är pedagogens förhållningssätt som avgör möjligheterna till en positiv förändring för alla barn.

Avslutningsvis

De ekonomiska aspekter som under ett flertal intervjuer kommit upp till diskussion är något jag valt att inte beröra i någon större utsträckning. Nu när jag funderar över vad i skolan som kan verka som en motverkande faktor, ser jag att bristande ekonomi kan vara just en sådan faktor. Till exempel Specialpedagogen nämner i fråga om de bristande resurserna det låga antalet assistenter och rastvakter. Vidare berättar Förskolläraren om nödvändigheten att vara uppfinningsrik när det kommer till utformandet av hjälpmedel och att Läraren berättar om att fler fysiska personer skulle underlätta inläringen. Det hon nämner om de arton klasskamraterna, som kan verka motverkande för hennes elev med ADHD, vill jag påstå enbart handlar om ekonomi, om hur man fördelar de pengar som ska användas till våra barn.

Något som skrämmer mig är hur de tre informanterna visar tacksamhet över vad de faktiskt har, att den ekonomiska diskussionen idag inte har kommit längre och mer till deras fördel.

För hur ska vi i skolan kunna hjälpa barn med ADHD utan fysiska personer? Ska vi behöva vara uppfinningsrika i utformandet av hjälpmedel? Borde det inte vara en rättighet att få de hjälpmedel man faktiskt behöver? Följer man verkligen det som står i Skollagen och Läroplanen om ekonomin ser ut som den gör idag? Hur ska klassrumsmiljön kunna anpassas till alla barn om det inte finns ekonomiska resurser? Det märkliga är att jag nu kan se hur den förändring Kadesjö (2009) och Hellström (2008) menar sker i skolorna idag har ett samband med ekonomin. För om eleverna blir mer självgående behövs mindre personal och därmed också mindre resurser. Jag vågar påstå att den förändringen arbetar långt ifrån den stödjande utvecklingen Specialpedagogen ser har sin framväxt idag. Utifrån det Förskolläraren och Läraren förklarar om deras arbetssätt hoppas jag att den stödjande utvecklingen slutligen vinner över den motverkande utvecklingen som i allra högsta grad handlar om de ekonomiska aspekterna. Finns det fler pedagoger som har den drivkraft Specialpedagogen, Förskolläraren och Läraren visar finns det med all sannolikhet hopp om att förändra dagens skola, till att bli mer stödjande för alla barn. Det kan vara på sin plats att påminna om att intervjumaterialet är begränsat, vilket gör det svårt att veta om materialet är generaliserbart. Men utifrån de tendenser jag ändå ser, kan dessa vara en utgångspunkt för vidare forskning. Jag vill avsluta med ett citat av Specialpedagogen som jag alltid kommer att bära med mig.

”Pedagogens förhållningssätt är viktigt och det som utgör grunden i att vara pedagog. Det handlar någonstans om att hitta de individer du har framför dig”

(Hämtat ifrån Intervjun med Specialpedagogen)

6. Referenslista

Beckman, Vanna (red.) Fernell, Elisabeth & Hellström, Agneta (2009) *ADHD/DAMP-en uppdatering*
Studentlitteratur AB, Lund.

Börjesson, Mats (1997) *Om skolbarns olikheter, diskurser kring särskilda behov i skolan med historiska jämförelsepunkter.*
Spånga tryckeri AB.

Gillberg, Christopher (1996) *Ett barn i varje klass, om DAMP, MBD, ADHD.*
Fingraf AB, Södertälje.

Greene, Ross- W (2003) *Explosiva barn*, Svensk utgåva 7:e tryckningen.
Cura Bokförlag & Utbildning AB.

Hjörne, Eva & Säljö, Roger (2008) *Att platsa i en skola för alla, elevhälsa och förhandling om normalitet i den svenska skolan.*
Norstedts Akademiska Förlag AB, Stockholm.

Iglum-Rønhovde, Lisbeth (2006) *Om de bara kunde skärpa sig! Barn och ungdomar med ADHD och Tourettes syndrom.* Andra upplagan.
Studentlitteratur AB, Lund.

Kadesjö, Björn (2009) *Barn med koncentrationssvårigheter.* Tredje upplagan.
Liber AB, Stockholm.

Kvale, Steinar & Brinkmann, Svend (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun.* Andra upplagan.
Studentlitteratur AB, Lund.

Lärarens handbok (2008) *Läroplaner, Skollag, Diskrimineringslag, Yrkesetiska Principer, FN:s Barnkonvention.*
Studentlitteratur AB, Lund.

Nordin- Hultman, Elisabeth (2006) *Pedagogiska miljöer och barns subjektskapande.*
Liber AB, Stockholm.

Stensmo, Christer (2002) *Vetenskapsteori och metod för lärare, en introduktion.*
X-O Graf Tryckeri AB, Uppsala.

Säljö, Roger (2000) *Lärande i praktiken, ett sociokulturellt perspektiv.*
Nordstedts Akademiska Förlag AB, Stockholm.

Vygotskij, Lev- S (1999) *Tänkande och språk.*
Bokförlaget Diadalos AB, Göteborg

Elektroniska källor

Hellström, Agneta (2008) *Vad är ADHD?* Hämtad 06.04.2010 Tillgänglig på:
www.habilitering.nu/gn/.../adhd.../faktablad_vad_ar_ADHD.pdf

Socialstyrelsen (2004) *ADHD hos barn och Vuxna*. Hämtad 20.04.2010 Tillgänglig på:
<http://sas.vgregion.se/upload/S%C3%84S/Barn-%20och%20Ungdomspsykiatri/ADH%20hos%20barn%20och%20vuxna%20040329.pdf>

Vetenskapsrådet (2002) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Hämtad 19.04.2010 Tillgänglig på:
www.vr.se/download/18.../forskningsetiska_principer_tf_2002.pdf

7. Bilagor

Intervjuguide

Bakgrund och utbildning

Dessa frågor ligger till grunden för det genomförda informantporträttet;

Specialpedagogen

Vad gör en specialpedagog?

Hur länge har du varit det?

Kan du beskriva kort ungefär hur en arbetsdag kan se ut?

My

Hur gammal är du nu?

Hur gammal var du när du fick diagnosen ADHD?

Hur upplevde du din skoltid?

Upplevde du att du hade samma förutsättningar som dina kamrater?

Förskolläraren & Läraren

Vilken utbildning har du?

Hur länge har du arbetat inom det området?

Erfarenheter av ADHD

Dessa frågor ligger till grund för delar av informantporträttet, de **fetmarkerade** frågorna är de frågor samtliga informanter svarat på och därför också de frågor som behandlas under rubriken *analys av intervjuresultatet*. Formuleringarna av de ställda frågorna kan upplevas olika, vilket beror på en anpassning gjord med hänsyn av informanternas bakgrund och tidigare erfarenhet inom ämnet.

Specialpedagogen

Arbetar du med barn som har ADHD? Hur?

Hur skulle du beskriva ADHD, vad är det för dig?

My

Vad har diagnosen ADHD haft för betydelse för dig?

Hur skulle du beskriva ADHD, vad är det för dig?

Förskolläraren & Läraren

Har du eller har du haft barn med ADHD i din klass/barngrupp?

Hur skulle du beskriva ADHD, vad är det för dig?

ADHD och klassrumsmiljön

Specialpedagogen:

Är klassrumsmiljön viktig för barn med ADHD? Varför, på vilket sätt?

Hur skulle du organisera den ultimata klassrumsmiljön för barn med ADHD?

Motivera!

Upplever du att det är så klassrumsmiljön ser ut i skolorna? Varför, varför inte?

Stödjer man då eller motverkar man barn med ADHD i klassrumsmiljön?

My:

Hur skulle du ha organiserat den ultimata klassrumsmiljön för dig? Motivera!

Såg klassrumsmiljön ut så när du gick i skolan? Varför tror du det, varför tror du inte det?

Förskolläraren & Läraren:

Är klassrumsmiljön viktig för barn med ADHD? Varför, på vilket sätt?

Hur skulle du organisera den ultimata klassrumsmiljön för barn med ADHD?

Motivera!

Ser det ut så i ditt klassrum? Varför, varför inte?

Stödjer du då eller motverkar du barnen med ADHD i ditt klassrum? På vilket sätt?

Intervjuresultatet

Erfarenheter av ADHD

Specialpedagogen berättar att alla är individer i sin ADHD, att det för många ser väldigt olika ut. Men att det för henne är ett barn eller en vuxen som har svårigheter i att kontrollera sina impulser. Hon förklarar att det är det stora inom ADHD, att det var det hon tänkte på först när hon fick frågan. Hon förklarar också att det kan vara barn som man upplever har svårt att hitta motivationen och aldrig tycks bli färdiga med det dem tar sig för. Att det kan vara en svår balansgång eftersom de många gånger kan verka så inspirerade att göra så mycket och så många olika saker men att det ofta resulterar i att de misslyckas på grund av deras låga uttålighet. Många av de här barnen har som hon förklarar också en svårighet i att hantera sina känslor, de blir arga fort och hinner inte alltid spegla sina kamrater i det de gör, vilket resulterar att de här barnen ofta är i konflikter. Hon berättar att hon ibland kan tänka efter att ha träffat ett barn, att det här är nog ett barn med ADHD även fast hon så noga talar om att hon inte ställer några diagnoser. När barnet sedan har varit på BUP för vidareutredning har de vid ett flertal tillfällen konstaterats att barnet har en helt annan diagnos. Men hon förklarar att symptomen många gånger är lika och att ett barn med Asperger syndrom som är under mycket stress och press kan få ADHD likande symptom. Vidare förklarar hon att barn med ADHD ofta har en såkallad blanddiagnos vilket innebär att de oftast inte enbart har diagnosen ADHD.

My berättar att ADHD för henne är lika med kaos, att hon hela sitt liv haft svårt att reda upp saker. Hon förklarar det som ett enda "virr varr" och att det är svårt att ta tag i saker som av olika anledningar behöver bli gjorda. Hon berättar vidare att hon oftast gör ungefär tusen saker samtidigt och konstaterar att hon mer eller mindre alltid haft svårigheter i att organisera sig själv och beskriver sig själv som "lite vilsen" men förklarar snabbt att det var mycket värre när hon var yngre och att hon numera har fått lära sig att ta tag i saker.

Förskolläraren berättar att för henne är ADHD att man har svårt med koncentrationen hon nämner också att de ofta har svårigheter i att vara ödmjuka mot andra och att de i regel är väldigt impulsiva. Hon förklarar det som att runt barn med ADHD händer saker utan att de egentligen själva vet varför. Hon menar att det säkert är därför man många gånger upplever barn med ADHD som impulsiva. Hon berättar vidare att de också har svårt att arbeta i stora grupper, att det där uppstår problem med att fokusera på det barnet själv ska göra. Därför menar hon att det är väldigt viktigt att man är tydlig genom att exempelvis visa hur dagen kommer att se ut när man sitter i samlagen, att man nog går igenom dagschemat så att de får någon form av sammanhållande struktur av dagen. Hon poängterar återigen att detta är något som är mycket viktigt för de här barnen och hon berättar att de dagar de inte går igenom dagsschemat ändå är många av barnen som går in och tittar på tavlan eller frågar om schemat. Hon säger att barnen är mycket uppmärksamma och att man enkelt kan märka på dem om de inte fått den genomgången de är vana att få, särskilt de barnen i gruppen som har ADHD. Hon kommer sedan in på att genomgången av dagsschemat är en enkel hjälp för alla barn och berättar att många barn med ADHD kan ha svårigheter med andra saker som exempelvis när de ska klä på sig och menar att man även där kan hjälpa barnen genom att barnet får vad hon kallar en minneslista bredvid sina kläder. Hon förklarar att de kan utformas på olika sätt utifrån om barnet är läsare eller inte och berättar att hon i omgångar provat att använda sig av just det tillvägagångssättet och att det visat sig vara en stor hjälp för ett flertal barn. Hon avslutar med att berätta att det är med de enkla medlen man kan hjälpa de här barnen och att man ska utforma dem i hänsyn och i samråd med den enskilda individen. Hon säger slutligen att bara för att de specifika dragen inom ADHD många gånger är desamma är inte varje barn exakt lika. Många barn har i regel inte samma grad av ADHD.

Läraren berättar att det första hon tänker på när hon hör ADHD är koncentrationssvårigheter och aggressiva utbrott. Hon förklarar sedan snabbt att det inte alltid behöver vara just aggressiva utbrott, men att utbrott är något hon upplever som ett av de mest karaktäristiska dragen för ADHD. Hon förklarar också att utbrotten kan ha till följd att barn med ADHD ofta har inlärningsproblem och inte orkar hänga med i det rådande tempot. Finmotoriken är också något hon nämner som en svårighet hos de allra flesta barn med ADHD och berättar vidare att de istället oftare har lätt med sin grovmotorik. Hon talar noga om att förklaringen hon gett är den som hon uttrycker som den spontana och kommer återigen in på att det är just den utagerande delen hon direkt kopplar till ADHD, att flickor skiljer sig ifrån pojkar i just det avseendet, berättar hon sedan att hon hört. Att de oftare vänder sin frustration inåt, mot sitt själva. Hon förklarar att det är något hon känner en stor osäkerhet inför, att det på så vis måste vara mycket svårare att upptäcka ADHD hos flickor. Hon funderar också över om utbrotten hon nämnde i början istället yttrar sig mot flickorna själva. Hon avslutar med att återigen säga att det är det utagerande hon tänker på först när hon hör ADHD.

ADHD och klassrumsmiljön

Specialpedagogen förklarar att klassrumsmiljön är viktig för barn med ADHD eftersom den måste tillåta barnet att röra sig utan att störa sina kamrater. Hon menar därför att placeringen av barnet är mycket viktig. Hon berättar att det är olika för varje individ var och hur de vill bli placerade i klassrummet och betonar noga att det är så det måste få vara, att man enklast kommer fram till vad som passar den enskilda individen genom att pröva sig fram. Hon säger också att det är en fördel om de här barnen har möjlighet att arbeta någon annanstans än bara vid sin egen bänk, att det är bra om det finns ett anslutande grupprum. Hon säger återigen att miljön är väldigt viktig och att hon fortfarande tror att man kan göra mer än vad man redan gör i skolorna idag. Hon säger att det i de allra flesta fall hänger på vilka möjligheter pedagogerna ser som arbetar i klassrummen. Just i arbetet med hur pedagoger ser sina möjligheter till förändring berättar hon är något hon tror man också kan arbeta med mer idag. Att man istället borde tänka mer obegränsat och se de möjligheter som finns. Hon menar att man i skolan måste arbeta sig ifrån den tanken om vad de andra barnen ska tycka. Hon uttrycker också en förståelse för att det många gånger är stressigt som pedagog men framhåller än en gång vikten av klassrumsmiljön och berättar slutligen att pedagogens förhållningssätt är det absolut viktigaste, hon säger ”att vara pedagog handlar om att faktiskt hitta de individer man har framför sig” och för barn med behov menar hon att ett gott samarbete med föräldrarna är viktigt.

Förskolläraren berättar att hon tror att klassrumsmiljön är jätteviktig för alla barn med ADHD. Hon förklarar att det är viktigt att ge de här barnen en chans att gå undan och på så sätt få avskildhet. Placeringen av barn med ADHD tycker hon är något som ska tänkas igenom noga. Hon menar att dagens stora klassrum och matsalar många gånger inte ger barnen de möjligheter hon skulle önska när det kommer till avskärmning. Hon tycker att man i möbleringen ska tänka på att försöka ha ett antal krypin som gör avskärmandet till något som är tillåtande i miljön. Om man inte har tillgång till krypin menar hon att man kan placera barnet i klassrummet och i matsalen i anslutning till en vägg så att barnet inte upplever att de blir utkastat mitt i rummet med en massa barn runtomkring sig, att man tänker på att ge barn med ADHD en större trygghet. Hon förklarar att hon upplever att barn med ADHD behöver mer av sin lärare.

Hon säger också att man många gånger som lärare kan vara förutseende och lära sig i vilka situationer eleven med ADHD får sina utbrott. Hon tar även upp de skillnader hon upplever finns hos pojkar och flickor, att pojkarna i regel är mer utagerande än flickorna, vad de beror förklarar hon att hon egentligen inte vet men att det ändå är en intressant aspekt.

Läraren förklarar att för barn med ADHD som på många sätt redan har det rörigt inte bör vara i en miljö som innehåller många intryck. Hon berättar att det istället bör vara så lugnt det kan bli. Hon nämner att barn med ADHD därför heller inte bör vara i grupper som är stora eftersom det i regel framkallar sådant som kan göra att miljön kan uppfattas som stökig. Detta menar hon kommer an på hur gruppen ser ut, kanske främst vilka barn man sätter ihop med varandra. Hon förklarar sedan att det i dagens skola inte alltid finns de möjligheter hon skulle önska och att de knappa resurserna ibland hindrar hennes vilja att placera barnen i mindre och väl genomtänkta grupper. Hon förklarar att det på många sätt är skamligt att det går så många utbildade lärare arbetslösa. Att allt i samhället handlar om pengar istället för människors välbefinnande längre fram i tiden, hon uttrycker en tanke om att alla istället skulle jobba halvtid och på så vis göra plats för fler vuxna i skolan. Hon menar det egentligen handlar mer om de fysiska personerna i skolan som hon tror kan skapa en större trygghet som hon menar skulle främja alla barn.

Specialpedagogen börjar med att förklara att hon inte är 1-5 lärare i botten men att hon istället i grunden är förskollärare. Hon berättar att det i hennes ultimata klassrumsmiljö för barn med ADHD skulle finnas bänkar så att barnen fick sitta vid varsin bänk. Hon förklarar att det skulle finnas möjligheter till avskärmning i form av bås eller små grupprum i anslutning till klassrummet. Ett avkopplingsrum med en soffa eller kuddar på golvet är även det något hon berättar skulle finnas i hennes klassrum. Hon förklarar sedan att eftersom hon i grunden är förskollärare skulle vilja ha in mer annat material i klassrummet. Hon förklarar att hon tror att det är bra för barnen att ha en möjlighet att få bygga med hjälp av klossar och att använda sig av målning. Hon berättar att hon skulle ge mer utrymme i sitt klassrum för olika typer av skapande. Hörlurar kopplade till mp3 nämner hon som ytterligare ett förslag till avskärmning och det är något hon skulle tillåta barnen använda sig av i sitt klassrum.

Avslutningsvis så berättar hon att klassrumsmiljön måste vara föränderlig, att den kan fungera för de elever hon har i sitt klassrum idag men kanske inte imorgon när det kommit nya.

Förskolläraren berättar att i hennes ultimata klassrumsmiljö för barn med ADHD skulle försöka göra rum i rummen och på så vis automatiskt få avskilda vrår. Hon berättar att de i hennes klass har samling i ett stort rum men att det ändå är avdelat med åtminstone en hylla som gör att en av hennes elever med ADHD enkelt kan avskärma sig genom att gå in bakom hyllan. Hon förklarar sedan att det ger eleven en möjlighet att kunna delta på sina villkor. Hon berättar att man genom att ge barn med ADHD något att känna på eller hålla på med undertiden det är lektion eller samling, många gånger hjälper barnen att behålla sin koncentration och förklarar att det är något hon tillåter barn med ADHD göra. Placeringen nämner hon som oerhört viktig speciellt eftersom hon menar att barn med ADHD i regel har svårigheter i att sortera intryck. Hon förklarar därför att man inte bör placera barn med ADHD mitt i ett stort klassrum eller i en matsal där intrycken redan för de här barnen är många. När det kommer till färgval tror hon inte att det för barn med ADHD spelar någon roll, inte heller om man har teckningar eller annat uppsatt på väggarna i klassrummet. Hon förklarar att en metod hon upplever fungerar vad de gäller barn med ADHD och arbetsstunder är att använda sig av en form av belöningsystem för att öka deras motivation.

Läraren förklarar att hon skulle ha flera små rum som inte låg för tätt inpå varandra. Att det skulle kännas luftigt samtidigt som varje barn skulle ha ett eget krypin där de hade möjligheten att få vara ifred. Hon berättar att hon tror att det egentligen gäller alla barn, att de skulle må bra av att ha sin eget utformade hörna. Där de kunde slappna av, vara ifred och arbeta. Hon berättar om en elev som hon har nu och att hon låter eleven sitta kvar vid den plats hon till en början inte trodde skulle passa eleven alls. Hon berättar sedan hur fel hon hade, att eleven arbetar på bra och verkar må bra av den placeringen. Hon förklarar att det många gånger handlar om att det ska fungera bra med den man sitter bredvid, att om det fungerar bra så är placeringen också bra. Hon berättar att det oftast är hon som styr placeringen i klassrummet och att en del av hennes elever upplever en viss orättvisa i vem de blir placerade bredvid. Då är hon noga med att förklara för sina elever att de inte arbetar effektivast bredvid sin bästa kompis eftersom de i regel pratar istället och då berättar hon att barnen brukar förstå.

Slutligen förklarar hon att klassrumsmiljön inte bara handlar om det man ser i själva rummet. Hon säger att det istället handlar om att ha en organisation och om hur man som lärare samarbetar runt barnen.

My berättar att det i den ultimata klassrumsmiljön för henne skulle vara tyst eller åtminstone åt det mer dova hållet. Att hon skulle ha en egen bänk eftersom hon minns att det var när de satt vid bänkar i klassrummet två och två hon arbetade allra bäst. Hon skulle ha ett välstrukturerat dagsschema där det klart och tydligt skulle stå vad, hur och när saker skulle göras. Hon berättar att hon skulle ha det mer som i hennes sons klassrum där hon upplever att tavlan fungerar som en viktig hjälpreda. Tydligheten hon berättar att hon upplever i sonens klassrum är något hon själv hade föredragit i sin ultimata klassrumsmiljö. Hon förklarar att det ibland kan bli jobbigt med för mycket på väggarna och refererar återigen till sonens klassrum där hon upplever att det som hänger på väggarna är uppdelat och att hon därför inte upplever det som störande. Starka färger nämner hon även det som något hon upplever störande, i hennes klassrum skulle istället färgen vara åt det varma och ljusare hållet.

Specialpedagogen berättar att det i många skolor ändå finns en möjlighet att röra sig i klassrummet och att det finns vad hon kallar ”ett tänk” om att man i skolorna ska förändra för individerna med ADHD. Hon förklarar att hon upplever att det i skolorna idag finns en öppenhet för den sortens arbete. Hon beskriver en stor önskan om att det i klassrummen skulle finnas annat än det hon kallar det klassiska skolmaterialet, att eleverna skulle ha större och bättre möjlighet att använda det kreativa skapandet som ett alternativ. Hon förklarar att soffor och kuddar i klassrummet borde finnas i större utsträckning än vad det redan gör idag och hon har inlagd vila som ett förslag på något som borde ingå i barn med ADHD dagsschema. Hon förklarar att vilostunder i klassrumssoffan många gånger sker när barnen gjort något fel och betonar noga vikten av att soffan istället borde användas i syftet att skapa lugn och trygghet. Att låta barnen vara arga och kanske rentav ha ett rum där ilska är tillåtet är något hon tycker borde finnas i alla skolor, eftersom hon anser att man som människa har all rätt att någon gång vara arg.

My berättar att klassrumsmiljön när hon gick i skolan inte på så många sätt som hon önskat liknade sonens. Hon förklarar att klassrummet inte på något sätt var extremt förvirrande men i jämförelse med sonens klassrum där hon berättar att strukturen känns genomgående i allt, skulle ha varit en klassrumsmiljö som hade främjat henne på ett helt annat sätt. Hon avslutar med att eftertänksamt berätta att hon tror att lärarna med den kunskap de hade när hon gick i skolan handlade utifrån vad de ansåg som det bästa för henne, att det i alla fall är vad hon väljer att tro. Hon förklarar att det nog inte var lika vanligt att ha ADHD när hon gick i skolan och att de därför inte hade den kunskap de har i skolorna nu.

Förskolläraren förklarar att de försökt att göra små rum i miljön för att skapa möjligheter till avskärmning. Att helt själva bestämma om möblering och utformandet av miljön berättar hon är omöjligt när man delar lokalerna med andra verksamheter. Hon berättar att utformningen av miljön är något de konstant vid hennes arbetsplats funderar över hur de kan förbättra trots den känslan av omöjlighet hon berättar att hon ibland känner. Hon förklarar slutligen att man genom utformandet av miljön kan förebygga konflikter och de impulsiva utbrotten genom att tillåta barnen att gå ifrån exempelvis samlingen när de känner att de inte orkar mer.

Läraren berättar att det i anslutning till hennes klassrum finns ett grupprum och att hon då faktiskt har två rum vilket hon ser som en enorm tillgång. I klassrummet beskriver hon att hon genom möbleringen har försökt göra det luftigt och därför inte har onödigt mycket saker i sitt klassrum. Växter är något hon berättar att hon valt att ha i sitt klassrum därför att de ger som hon förklarar det, ett trevligare intryck. Slutligen berättar hon att hennes tankar om miljön har ändrats med åren och att det till en början var överfullt i hennes klassrum. Numera tänker hon på att få det luftigt och förklarar att hon tror att yngre barn behöver en god atmosfär för att kunna arbeta och att det är den hon försöker skapa i sitt klassrum.

Specialpedagogen poängterar noga att hon hittills aldrig mött någon som inte arbetat stödjande med barn som har ADHD. Hon förklarar att hon ser ett förändrat förhållningssätt som hon menar är i ständig rörelse. Hon berättar att man numera ser att barnen inte bara är på ett visst sätt utan att det faktiskt ligger något bakom, att de inte kan styra över sitt beteende.

Hon förklarar återigen att synsättet förändras men att det fortfarande finns mycket man kan göra. Hon berättar att det i många fall är en ekonomisk fråga när det kommer till att erbjuda eleverna möjlighet till assistenter och ett ökat antal rastvakter. Som hon nämnt tidigare anser hon ändå att förhållningssättet pedagoger har är det allra viktigaste och förklarar att hon tror att pedagoger är den som har möjligheten att förändra och anpassa miljön i slutändan.

Förskolläraren förklarar att hon anser att de arbetar stödjande och tror att det kan ha sin grund i att hon och hennes kollega gått en kurs i specialpedagogik som behandlade många av de frågor som handlar om hur man stödjer och underlättar för barn med ADHD i skolan och förskolan. Hon förklarar att kursen gav dem båda något att stödja sig på att de efteråt upplevde att de hade mer kött på benen och något att luta sig mot i dessa frågor. Hon nämner också att det många gånger är en fördel att ha en viss insyn i barnens hemförhållanden för att kunna förstå dem bättre. Hon avslutar med att förklara hur viktig hon anser föräldrakontakten är för att underlätta för alla berörda parter.

Läraren förklarar att förhoppningen naturligtvis är att man inte motverkar sina elever och nämner att soffan som finns i grupprummet på många sätt fungerar som ett krypin för den elev i hennes klass som har ADHD. Hon berättar att hon försöker att vara tillåtande i sitt bemötande och ser soffan som ett hjälpmedel eftersom eleven använder den för att vila och efteråt återgår till arbetet igen. Hon förklarar hur viktigt hon tror det är att barn med ADHD får göra samma uppgifter som de övriga barnen fast i vissa fall även om hon förklarar att de kan vara mer anpassade för eleven och eleven koncentrationsförmåga. Hon berättar att hon genom hela samtalet funderade på hur hon skulle kunna motverka sin elev med ADHD och kom tillslut på att de arton klasskamraterna kan verka motverkande och förklarar att hon tror att eleven kanske skulle må bättre om det var färre antal elever.

